

2011. április 23. szombat
Pál első levele a korinthusiakhoz 15,1–11
Dr. Peres Imre



Krisztus feltámadásának tanúi

^{15,1}Eszetekbe juttatom, testvéreim, az evangéliumot, amelyet hirdettem nektek, amelyet be is fogadtatok, amelyben meg is maradtatok. ^{15,2}Általa üdvözlöttök is, ha megtartjátok úgy, ahogy én hirdettem is nektek, hacsak nem elhamarkodottan lettetek hívők. ^{15,3}Mert én elsősorban azt adtam át nektek, amit én magam is kaptam; hogy tudniillik Krisztus meghalt a mi bűneinkért az Írások szerint. ^{15,4}Eltemették, és - ugyancsak az Írások szerint - feltámadt a harmadik napon, ^{15,5}és megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek. ^{15,6}Azután megjelent több, mint ötszáz testvérnek egyszerre, akik közül a legtöbben még mindig élnek, néhányan azonban elhunytak. ^{15,7}Azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak. ^{15,8}Legutoljára pedig, mint egy torzszülötnek, megjelent nekem is. ^{15,9}Mert én a legkisebb vagyok az apostolok között, aki arra sem vagyok méltó, hogy apostolnak neveztessem, mert üldöztem Isten egyházát. ^{15,10}De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok, és hozzám való kegyelme nem lett hiábavaló, sőt többet fáradoztam, mint ők mindnyájan; de nem én, hanem az Istennek velem való kegyelme. ^{15,11}Azért akár én, akár ők: így prédikálunk, és ti így lettetek hívők.



Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Pál apostol ebben a nagy fejezetben mélyrehatóan fejtegeti a feltámadás körüli problémákat. Bár az egész fejezet egységesnek tűnik, mégis észrevehető, hogy néhány kisebb gondolatkörből áll, ill. témakörökre bontható. Mindenképpen úgy tűnik, hogy ezt az egész gondolatsort az apostol folyamatosan írta meg, még akkor is, ha valószínűleg nem „egy szusz-

ra”. Az egész fejezet logikusan van felépítve, és pedig úgy, hogy elkezd a feltámadásról szóló fejtegetés indoklását, majd rátér arra, hogy a feltámadás ténylegesen megtörtént, mert voltak tanúi, tehát történelmileg is igazolható. Majd ezek után bonyolódik bele a feltámadás támadóival folytatott küzdelembe. Ebben a teológiai értekezésben felhasználja a feltámadás-tagadók érveit, majd logikusan válaszol, hogy miért nincs igazuk, és folyamatosan szemügyre veszi a feltámadás lefolyásának egyes részleteit. Így tudhatjuk meg, hogy a feltámadás szorosan összefügg a halállal, ill. annak megsemmisülésével, valamint azzal, hogy az eljövendő világban egy teljesen más létformában lehet folytatni az életet. Ebben a leírásban közben az ókori szerzők gondolatait (Menandrosz)¹, és kétfajta példázatot használ. Az egyik példázat az elvetett mag haláláról és kicsírázásáról, vagyis az új életről szól, a másik pedig a csillagok fényességéről és megkülönböztetéséről, ami a feltámadott test minőségi különbségét akarja kifejezni. Ez alkalmat szolgáltat arra, hogy kifejtse az első és a második ember életét, ill. Ádámnak és Krisztusnak „érdemeit”: miközben az egyiknek köszönhetjük a bűnt és a romlást, a másikat köszönhetjük az életet, feltámadást és az új mennyei létet. Befejezésül pedig az apostol még azt a gondolatot is tisztázza, hogy mindez mennyire függ össze az emberi test földi formájával és minőségével, ill. hogy a mennyei romolhatatlanság összeegyeztethetetlen a földi élet materiális feltételeivel, tehát a hústesttel és régi állapottal. Természetesen mindez nem filozófiai traktátus akar lenni, amely talán a mennyei lét boldog állapotáról, mint egy álomról értekezne, hanem legfőképpen azt a fő gondolatot vezeti végig ebben a szakaszban, hogy Jézus Krisztus az, aki megtartója életünknek itt a földön és az örökkévalóságban is.

1. vers

Az apostol emlékeztetni (γυωρίζω) akarja a korinthusi gyülekezetet korábbi beszédére, amit Jézus Krisztus halálával és feltámadásával kapcsolatban hirdetett nekik.² Magát a korinthusi közösséget testvéreknek nevezi (ἀδελφοί), ami azt jelenti, hogy Krisztushoz tartozóknak fogadja őket, hiszen ő maga is fáradozott

¹ Vö. Menandrosz: *Thais, Fragm.* 218 (CH. WOLFF: *Der erste Brief des Paulus an die Korinther* II, 193; H. CONZELMANN: *Der erste Brief an die Korinther*, 331). Egyes teológusok szerint Pál az 1Kor 15,33-ban inkább Euripidészre hivatkozik: *Fragm.* 1024.

² FEKETE K.: Átértékelődésre ösztönző feltámadáshit, in: *Igazság és Élet* 4 (2010/2), 172–180.

azon, hogy Krisztus követőivé legyenek. Azonban ez a kifejezés még nem jelenti azt, hogy a testvéri létben és kapcsolatban nem lehetnek zavaró tényezők is. Annak ellenére, vagy éppen azért, hogy testvéreknek nevezi a korinthusi keresztyéneket, nem közömbös neki, ha olyan formátumba akarják az evangéliumot alakítani, amely eredeti kérügmájától már eltér. Maga az *εὐαγγέλιον*³ szó azt jelenti, hogy ez az eredeti megfogalmazása annak, amit egyrészt Krisztus tett, vagyis, hogy szenvedett, meghalt és feltámadott, de benne van Jézusnak a földi és mennyei ill. emberi és isteni volta. Enélkül az evangélium nem evangélium,⁴ és Pál apostol eszükbe akarja juttatni, hogy ő ezt az evangéliumot, illetve az ilyen tartalmú evangéliumot hirdette nekik. Ez egyúttal azt is kifejezésre juttatja, hogy az evangéliumból nem lehet kihagyni sem a passzió aspektust (hogy Krisztus szenvedett értünk), sem azt, hogy meghalt (ténylegesen és nem csak tetszhalott módra), és hogy feltámadott (ténylegesen a halált követő harmadik napon), mert aki ezt teszi, az a keresztyén hit alapjait rombolja.⁵ Ezután következik az evangélium záró része, hogy felment a mennybe, az Atyához, és várjuk parúziáját. Az evangéliumnak ez a három pillére oszthatatlan. Pedig Korinthusban némelyek éppen azon fáradoztak, hogy úgymond megnyirbálják az evangéliumot, és kihagyják belőle a feltámadás elemét. Így az evangéliumot csak Jézus szenvedésére és halálára szűkítették volna le. Lehet, hogy az így leszűkített evangélium megfelelt volna valamilyen görög mítosznak, egy olyan hősről (ἥρωας), aki hőstetében feláldozta volna magát az emberiségért, mint amilyen Prométheusz mítosza volt. Azonban, hogy egy ilyen hős feltámadt volna, arról a görög mítoszok nem tudnak.⁶ Még az istenek között sem találunk olyat, aki feláldozta volna magát az őt tisztelő népért.⁷ Jézus azonban úgy halt meg és támadt fel, hogy a róla szóló evangélium teljes életét adja élénk, és Pál ezt az evangéliumot hirdette Korinthusban. Most emlékezteti őket erre az evangéliumra. Hozzá is teszi, hogy „ti ezt vettétek át”. A görög ige kifejezi azt a készséget, amivel egy ügybe pozitívan beleegyeztek, és a rájuk háruló normákat átvették. Hiszen a παραλαμβάνω szó szerint azt jelenti: átvenni, átrakni, átnyújtani. Most ez után emlékezteti őket, hogy ők egy ideig ebben is maradtak, szó szerint a maradni ige (ἵστημι) az állhatatosságot fejezi ki: valamilyen ügyben valaki kitartó, abban állja meg a helyét, mintha valamilyen nehéz viharban szilárdan állna a maga posztján. A korinthusiak ilyen szilárdak voltak az evangéliumban, amikor Pál nekik az evangéliumot hirdette. Ez dicséretre hathat rájuk, mert hiszen arról beszél az apostol, hogy ők kitartók voltak.

2. vers

Pál felveti azt a veszélyt, hogy bár némelyek hallgatják az evangéliumot, annak hallgatása nem önmagában nyújtja az üdvösséget, hanem csak akkor válik megtartó erővé, ha a hallgatók megtartják azt. Itt elsősorban arra kell gondolnunk, amikor Korinthusban megkérdőjelezték Jézus feltámadását. Ez azt jelenti, hogy nem vették komolyan az evangélium eszkatológiai üzenetét. Az ilyen deformált evangélium már nem evangélium. Aki arra vetemedik, hogy megnyirbálja az evangélium töltetét, azt bizonyítja, hogy hite semmit sem ér, és hogy az evangélium nem lett számára egzisztenciálisan fontos. Aki nem tartja meg az evangélium egészét és egységét, azt nem fogja megtartani Krisztus evangéliuma a halálban, mivel ezt ő már korábban a saját hitéből kiradírozta. Csak a teljes evangélium tartja meg az embert. A megtartani ige (κατέχω) azt jelenti: valamit/valakit erősen tartani, valamihez/valakihez erősen ragaszkodni, valakit elveiben követni, tanácsait megtartani, parancsait betartani. De lehet: emlékezetben tartani, jól emlékezni és motiváció gyanánt aszerint cselekedni. Nyilvánvaló, hogy a követés és az irányadás fő szereplője Jézus Krisztus. Aki nem követi Krisztust, arról kiderülhet, hogy elhamarkodottan lett hívővé. Az elhamarkodott hívő mutathat bizonyos lelkesedést Krisztusért, de az csak vagy egy ideig működik, aztán ebben a lelkesedésben lelohad, vagy pedig az evangéliumban olyan „nyereséget” remélt, amiről később kiderülhet, hogy nem adatik meg neki, s ezért Krisztusban irányt változtat. Az ilyen hiába lett külsőleg keresztyén, ha belsőleg nem tartozik szorosban Krisztushoz, és nem követi tanítását. Az εἰκῆ (hiába) olyan kifejezés, amely egyértelművé teszi a látszatkeresztyén állapotot. Csak következtetni tudunk arra, hogy Korinthusban akár zsidó vagy pogány származású keresztyének is csatlakoztak Krisztushoz, valószínűleg nem tisztult le előttük egészen az, hogy mit jelent az igazi életközösség Krisztussal. Lehet, hogy szervezetenként kapcsolódtak be a keresztyén gyülekezetbe. Talán azért is, mert szociális segítséget vártak volna a gyülekezettől (1Kor 11,27kk). Lehetek olyanok is, akik magasabb rendű élet után vágyódtak (gnózis), de a szenvedéssel és a testtel nem tudtak mit kezde-

³ A. LINDEMANN: *Der Erste Korintherbrief*, 328–330.

⁴ A. STROBEL: *Der erste Brief an die Korinther*, 228–232.

⁵ CH. WOLFF: *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, ThHK NT 7/II, 151.

⁶ I. PERES: *Positive griechische Eschatologie*, in: M. BECKER-M. OEHLER, *Apokalyptik als Herausforderung neutestamentlicher Eschatologie*, WUNT II/214, Tübingen, Mohr Siebeck, 2006, 267–282.

⁷ Igaz, hogy a görögországban találkozhatunk olyan mítoszokkal, amelyek ismerik a meghalt és feltámadott istenségeket, vagy amelyek leszállnak az alvilágba, és főleg tavasszal visszatérnek az emberek világába. Ld. Perszeponé esetét, akit Hádész elrabol és 6 hónapig az alvilágban tartja, hogy majd tavasszal anyjához kerüljön vissza a felső világba őszig.

ni. Az ő spiritualitásukat zavarta a földi materiális élet. Vagy lehettek olyanok is, akik azt gondolták, hogy Krisztusban egyfajta misztikus egyesülést érhetnek el akár vele vagy az Atyával, de amikor a feltámadásról lett szó, ezt már az ő felfogásukba nem tudták beépíteni. De a legrosszabb talán az volt, amikor olyan emberek is bekerültek a gyülekezetbe, akik különböző görög (korinthusi) misztériumok beavatottjai voltak, és keresték az elmerülést a misztériumok élményeiben. A halál, majd a feltámadás számukra áthidalhatatlan akadályt jelentett, ezért csak a lélekre helyezték a hangsúlyt. Ennek következtében számukra a feltámadás az evangéliumi kérügmában zavaróan hatott. Ezért egyszerűbb volt azt onnan kivenni, ill. a feltámadást tagadni. Viszont aki erre vetemedik, Pál apostol szerint az elhamarkodottan lett hívővé, mert nem ő rendeli alá magát Krisztus hatalmának és tanításának, hanem maga akarja alakítani Krisztust, saját felfogása szerint. Ennek következtében torzítja nemcsak Krisztus alakját, hanem a feltámadás tényét is.

3. vers

Pál apostol arra hivatkozik, hogy mit adott ő át a korinthusiaknak. Az átadni ige (παραδίδωμι) itt igen nagy jelentőségű. Közvetlenül az őskeresztény hagyományozás legbelsőbb folyamatába vezet el minket. Ez éppen Jézus Krisztusról, mint megfeszített és feltámadott Úrról szól. Csak feltételezni tudjuk, hogy Pál korábbi teológiai ismeretszerzésére utal. Kérdés, hogy mennyire kell itt arábiai útjára gondolni, ahol végigtanulmányozta a Messiás-Krisztus eljövetelének teológiáját, hogy mennyire cseng össze az Ószövetség tanításával. Ugyanakkor az is kérdés, hogy ezt a hagyományt esetleg a damaszkuszi látomásban kapta volna meg (ApCsel 9), amikor látta a feltámadott Urat. Azonban Klaus Berger szerint⁸ az igazi evangéliumi hagyomány, amit Pál átvett, mint már eléggé megállapodott és zárt tanítást, az antiókhiai gyülekezet körében alakult keresztény tanítássá, és szinte zárt rendszerré. Ezt a teológiailag letisztult evangéliumi üzenetet Pál ott, Antiókiában sajátította el, fogadta el, mint az apostoli misszió alapüzenetét, amit az apostolok variáltak és aktualizáltak, esetleg bővítettek a konkrét helyzet kívánalma szerint. Pál apostol a feltámadás igazolására segítségül hívja az írásokat. Ez zsidó exegetikai módszer, amikor a rabbik mondanivalójuk hangsúlyozására hivatkoznak nemcsak az írásra, hanem a hagyományra, és az előttük élő tekintélyes rabbik mondasaira. Pál apostol itt Ézsaiás prófétára gondolhatott (53,4–5.12).⁹ Lényeges figyelni arra, hogy az, aki meghal, azt Pál Χριστός-nak nevezi. Ez azért fontos, hogy egyrészt Pál összevonja a várva várt messiásról szóló próféciákat Krisztussal, tehát hogy a zsidók előtt egyértelmű legyen Jézus messiási sorsa, ugyanakkor ezzel kihangsúlyozza, hogy Krisztus, vagyis a keresztények Jézusa volt az, akit Isten felkentnek fogadott, és már az írásokban is meghatározta sorsát – vagyis a bűnökért való áldozati halált. Tehát Pál bizonyítja Krisztusnak halálát. Igaz, hogy minden ember életében a halál egyszer bekövetkezik, de Pál itt hangsúlyozza, hogy Jézus idő előtt halt meg, mások miatt, és másokért halt meg. Azok a mások, az mi vagyunk. És az indok: a mi bűneink. Igaz, hogy Jézus korában számtalan elítélt, rabszolga, vagy szökevény kereszthalálra volt ítélve – bűnei és gonosz tettei miatt, ahogy ezt pl. a golgotai jelenetből is tudhatjuk. Volt olyan eset, hogy egyszerre 6000 lázadót is keresztre feszítettek, úgy hogy a Rómába vezető főút, *via apia* mindkét oldalán végláthatatlan keresztsor állt, és messzire elhallatszott a keresztre feszített haldoklók jajgatása és nyögése. Miben különbözik Jézus keresztre feszítése és halála ezekétől? Pál itt nagyon röviden csak annyit mond, hogy Krisztus (tehát Isten felkentje) meghalt a mi bűneinkért, tehát nem saját hibájából, vagy bűnei miatt, hanem helyettes áldozatként, hogy engesztelést szerezzen, és hogy mindez az írások szerint történt. Jézus szenvedése és halála mögött tehát igazán nem a római bíróság, vagy a farizeusok gonoszsága áll – habár ezek Jézus halálának eszközei voltak –, hanem Isten, aki Jézus földi sorsát, így szenvedését és halálát rendezte. Ehhez hozzá tartozik az is, hogy Jézus halála után sem marad egyedül ebben az ügyben, hanem az az Isten, aki keresztre vezette őt, sírba is fektette, a halottak birodalmába vezette, és onnan újra a feltámadás által, illetve a mennybemenetel által magához emelte. És ez nem mondható el senkiről, aki átélte a keresztre feszítés általi halált.

4. vers

Jézus halálával kapcsolatban Pál fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy eltemettetett (ἐτάφη).¹⁰ Ez talán azért volt fontos, hogy senki ne vonja kétségbe Jézus tényleges halálát. Az ókorban voltak példák arra, hogy méreg, bájjal, vagy más kábítószerrel által valaki mozdulatlaná válhatott. Ezt az ókori keleten nemcsak az orvoslásban, hanem a szerelmi bájjalok keverésénél, vagy háború idején a sebesültek kezelésénél, gyógyításánál is használták. Jézus tetszhalottnak tűnhetett volna, ha nem temetik el. Másrészt pedig a zsidó szo-

⁸ K. BERGER: *Theologischesgeschichte des Urchristentums*, Tübingen, Francke Verlag, 1995.

⁹ Pál erre a háttérre utalhatott máskor is, pl. a Róm 4,25-ben, és ezt a hagyományt említi iz ApCsel 8,32–33, valamint az 1Pt 2–24 is. Valószínű, hogy ide kell sorolnunk az 5Móz 21,23-at is, amire Pál a Gal 3,13-ben is reflektál.

¹⁰ M. HENGEL: *Das Begräbnis Jesu bei Paulus und die leibliche Auferstehung aus dem Grabe*, in: F. AVE-MARIE-H. LICHTENBERGER (Hrsg.): *Auferstehung – Resurrection*, WUNT II/135, Tübingen, Mohr Siebeck, 2001, 129–138.

kás szerint a halottat még aznap el kellett temetni. Éppen a döfés által állapították meg a katonák, hogy Jézus halott. A görög emberek számára azonban az igazi halál bizonyítéka az eltemetés volt. Ezért hangsúlyozza Pál, hogy Jézus valósággal meghalt, és valósággal eltemették.¹¹ A feltámadás a *passivum divinum* által történt, mivel Jézus nem magától támadt fel, hanem szó szerint feltámasztatott, vagyis Isten támasztotta fel őt. A feltámadás azt jelentette, hogy Jézus kilépett a halálból, újra élővé vált, de nem a földi élet korábbi életformájába lépett vissza, hanem egy eszkatológiai cselekmény hordozójává vált. A feltámadás az eltemetés utáni 3. napon történt. Mivel Pál hivatkozik az írásokra, itt Hós 6,2-re gondolhatunk, illetve Jón 2,1-2-re, amit Jézus is említ Mt 12,40-ben, amikor Jónás jeléről beszél, és arról, hogy 3 napig volt a hal gyomrában, s akkor került vissza az élők lakta földre (partra). Maga a feltámadás, amely Isten szentjének a halottak közül való kiszabadulására vonatkozik, a Zsolt 16,8–11, valamint az Ézs 55,3 hagyományokban fordul elő. Lukács éppen a palesztinai hagyományra hivatkozva tárgyalja ApCsel 2,25–28, valamint 13,34–35 részekben. Ebből egyértelműen látszik, hogy a hagyomány palesztinai körökre vezethető vissza, és keletkezésénél az alkotók hitében és gondolataiban az Isten szentjének a sorsa állhatott. Egyértelmű, hogy az apostoli egyházban Isten szentje Krisztussal azonosult.

5. vers

Jézus feltámadása elsősorban a tanítványok szemtanú-bizonyoságtételével nyert igazolást.¹² Ez az apostoli egyház előtt azért is volt olyan jelentős argumentum, mert a tanítványok a korinthusi levelek írása idején (tehát 50 után) már egy fontos közösségként (δωδεκα) álltak az egyház és a hagyomány középpontjában, amelynek a Jézus-tradíció alakításában és hivatalosításában talán a legnagyobb tekintélye volt, és ez működött akkor is, ha esetleg a közösségnek nem volt éppen 12 tagja.¹³ Nem csak az volt a feladata, hogy hitelesítse a hagyományt, hanem Friedrich Lang szerint¹⁴ őket tekintették az ősegyházban Isten eszkatológikus népének, ami megfelelt Izrael 12 törzsének.¹⁵ A tanúk közül legelsőnek Péter van említve, mint Kéfas (Κηφῶς), vagyis régi palesztinai nevén. Ez is mutatja, hogy az apostoli feltámadási és hitvallási hagyomány itt nagyon régi gyökerekhez vezet vissza. Tiszteletre méltó, hogy Pál bántás nélkül megőrzi ezt a hagyományt, amely Péter személyéhez és a tanítványi körben szerzett kiemelkedő pozíciójához kapcsolódik. Pedig tudjuk, hogy Péter és Pál között voltak felfogási nézetkülönbségek, amelyek olykor szembetűnőbben is előjöttek.¹⁶ Pál azonban nem csökkenti Péter jelentőségét ebben a folyamatban. Hogy mikor jelent meg Jézus külön Péternek úgy, hogy ez az első megjelenés lett volna, nem tudjuk, hanem már csak azt, hogy a korai egyházban beszélték, hogy „az ÚR valóban feltámadott, és megjelent Péternek” (Lk 24,34). Pál előtt tehát olyan hagyomány is ismeretes volt, amiről mi már nem tudunk. Ezután jelent meg Jézus a tizenkettesnek. Ez valószínűleg az ő közös együttlétükre utal, amikor Jézus megjelent körükben.¹⁷ Megjelenése Pálnál a görög ὄφθη szóval van kifejezve (megjelent; pontosabban: látva volt, ill. meglátatott). Ez az ige a LXX-ban terminus technicus a theofániában megjelenő Isten kinyilatkoztatására, aki akarja, hogy lássák és érzékeljék őt a nekik elérhető módon.¹⁸ A feltámadott ÚR látása szorosan összefügg a hittel és Isten kegyelmével. Hit nélkül nem lehet tetszeni az Úrnak, és nem lehet meglátni az Urat (Zsid 11,1–2; vö. Mt 5,8).

6. vers

¹¹ Érdekes, hogy az eltemetés említésénél Pál nem hivatkozik az írásokra. Ugyanis maga az eltemetés ténye nem tartozott a hitvallási próféciaik közé. Ez inkább a hellenista világ előtti argumentumnak számított Pál apostol részéről. Viszont, az írásokra hivatkozik a következő ténynél, vagyis arra, hogy feltámadott.

¹² F. LANG: *Die Briefe an die Korinther*, 212.

¹³ Ez többször is előfordulhatott, de mindenképpen közvetlenül Jézus halála után és az új tanítvány (Máté) megválasztása előtt. Nem tudjuk, hogy mennyi idő telt el e két időpont között. Pedig Jézus pont akkor támadt fel, és rövidesen megjelent tanítványainak. Pál csak annyit mond: εἶπα – majd (adv.). Júdás öngyilkos halála után tehát még nem volt betöltve a tizenkettedik hely a tanítványi közösségben, a hagyomány mégis a kört tizenkettesnek mondja. Ez már egyértelműen az apostoli hagyományban kialakult teológiai „fórum” tekintélyének veendő. Hasonlóképpen hiányos lehetett a tizenkettes kör akkor is, amikor az üldöztetések következtében folyamatosan haltak a tanítványok és szűkült az eredeti tanítványi kör. Friedrich Lang megjegyzi (*Die Briefe an die Korinther*, 212), hogy Júdás helyett új tanítványt választottak, de Jakab halála után már erről nem esik szó (Ap Csel 12,2). Tehát a tizenkettes tanítványi kör már hiányos maradt. Mégis a tizenkettes körnek megmaradt az elnevezése és a teológiai tekintélye (vö. Gal 1). Andreas Lindemann inkább azt állítja, hogy Pál idejében Júdás történetét még nem ismerték: A. LINDEMANN: *Der Erste Korintherbrief*, 332–333.

¹⁴ F. LANG: *Die Briefe an die Korinther*, 212.

¹⁵ Ezt a gondolatot főleg Máté erősíti, aki proizraeli beállítottságú volt (vö. Mt 19,28).

¹⁶ Vö. a galáciai kiszállást (kritika Pál részéről: Gal 2,9), vagy Péter csendes kritikáját (Pál kisebb mérték szerinti felfogás miatt) a hagyomány-felfogás és –magyarázás tekintetében (2Pt 3,15).

¹⁷ Vö. Mt 28,16–20; Lk 24,36kk; Mk 16,14–15.

¹⁸ Ez nemcsak a víziókra vagy lelki elragadtatásra érvényes, hanem Isten tudatos megjelenésére és megszólalására, aminek különböző fokozatai lehettek, és aminek sokszor voltak tanúi a próféták.

A megjelenések sorozatában Pál apostol említi, hogy a feltámadott Jézus megjelent „több mint ötszáz testvérnek egyszerre”. Vagyis a korábbi, Péternek és a tizenkettőnek való megjelenések után. Az ἔπειτα időhatározó („azután”) elég tág fogalom, ezért nehéz a közelebbi pontosítás. Csak azzal lehet beérni, hogy a megjelenéseket a feltámadás és a mennybemenetel közti időbe tesszük. Ez pedig összesen 40 napi időközt jelent. Az is kérdés, hogy Pál itt fontossági sorrendet akar-e követni a megjelenések sorozatában, vagy csak a logika szerint sorolja be a megjelenéseket. Valószínű, hogy Pál itt is a hagyományt követi, ahogy ezzel az antiókhiai gyülekezetben találkozott. Csak a végén csatolja önmagát is a megjelenések hagyományához, de a neki való megjelenésben némi különbség van. Az ἐφάπαξ szó azt sugallja, hogy Jézus nagy tömeg előtt jelent meg, egyszerre mindenki előtt. Sőt még többen is lehettek: ἐπάνω (több mint...). Sajnos, erről nincsen közelebbi adatunk. Az említett 500 emberről sajnos nem lehet tudni, hogy kik és milyen státuszban voltak az ősegyházban, és hol történt a megjelenés. Pál szerint ezek „testvérek” (ἀδελφοί) voltak, tehát hittársak, de közelebbi funkciójuk nem világos.¹⁹ Azt is lehet tudni róluk, hogy némelyek közülük már meghaltak (τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν – aor.), vagyis az 50-es években, amikor Pál írja ezt a levelet, már nem éltek. A meghalni igét Pál itt szép fordulattal jelzi: κοιμάω, vagyis elaludtak (elszenderültek az Úrban). Ez már azt mutatja, milyen gyöngéden viszonyultak halottaikhoz (vö. 1Thessz 4,13). Halálukat csak egy álomnak tartották, amiből lesz felébredés. De Pál azt mondja tovább, hogy többségük (οἱ πλείονες) még él (μένουσιν) egészen mostanáig (ἕως ἄρτι). Nem tudjuk, hogy ezek között voltak-e olyanok is, akiket Pál személyesen is ismerhetett.

7. vers

Pál említi Jakabot is. Valószínűleg az Úr testvéréről van szó. Ezzel azonban az a gond, hogy ez a Jakab nem tartozott Jézus életében tanítványai közé. Nem tudjuk, mikor jelent meg neki Jézus. Erről nem az evangéliumi, hanem csak az apokrif hagyomány tud. Viszont éppen ez a Jakab nagy tekintély volt a jeruzsálemi ősegyházban (Gal 1,19; 2,6), amelyet haláláig vezetett (ApCsel 12–13). Erről többet egy apokrif evangéliumban olvashatunk.²⁰ Azután (εἶτα), ami megint bizonyos időzónát jelent, megjelent Jézus valamennyi (πᾶσιν) apostolnak. Feltételezzük, hogy az itt említett ἀπόστολοι nem azonos a tizenkettes körrel, hanem szélesebb zsidókeresztyén tanítványi kört jelenthettek, akik megkapták Jézus megjelenésének látását és ezzel elhívásukat is.²¹ Jakab nem tartozott az apostoli körhöz, de mint a jeruzsálemi egyház vezetője és Jézus testvére, külön tekintélynek örvendhetett. Ezért Pál respektálja ezt a helyzetet, és említi őt ezen a listán.

8. vers

A sor végén önmagát is említi Pál. Nem tolakszik a nagy apostolok közé. Elismeri, hogy Jézus megjelenése neki ἔσχατον (a legutoljára, a végén, utolsóként) történt. Neki is ugyanolyan formában, mint a többieknek: ὠφθη κάμοι. Jézus őt is alkalmasnak találta arra, hogy megdicsőült testében lássa. Ez az eset azonban már nem Jézus földi tartózkodása idején történt, hanem mennybemenetele után, talán néhány évvel később. Valószínűleg Pál itt damaszkuszi élményére gondol. Ez azonban azt árulja el, hogy az ősegyházban Jézus mennybemenetele után is történhettek egyéni megjelenések vagy Úr-látomások. Lehet, hogy ez nagyobb számban is történhetett, és ez némi lehetőséget is adott a visszaélésekre, ill. bizonyos miszticizmusra, ami közel állt a gnózishoz. Ezért Pál egyszer csak éppen a korinthusiaknak írja, hogy le kell zárni a megjelenések sorozatát, és ezentúl senki nem kérkedhet azzal, hogy látta az Urat (2Kor 5,16). Ezzel mintha azt mondaná, hogy a továbbiakban nem lehet döntő a Jézussal való látomásos közösség, hanem csak józan, hitbeli kapcsolat. Talán itt vet véget Pál a korakeresztyén szabadelvű vándorpróféták működésének, akik nem az írott és az egyház által megtisztított hagyományra építenek, hanem saját látomásaikra. Mivel ez már veszélyes méreteket ölthetett, Pál radikálisabban közbelép. A neki tulajdonított megjelenést nagyon alacsony kategóriába teszi: torzszülött (ἐκτρούμα).²² Pál ezzel talán csak azt akarta jelezni, hogy az ő Úr-látomása és belépése az apostoli szolgálatba eltér a szokásostól.

9. vers

Pál folytatja kicsiny önminősítésének elemzését: Mert én a legkisebb vagyok (ὁ ἐλάχιστος) az apostolok között. Itt is kifejezésre juttatja szerény rangját, de még ez a szerény rang is apostolságot jelent, még ha utolsó is számít. Ezzel legitimizálja apostoli szolgálatát, és elhárítja azok kifogásait, akik esetleg meg-

¹⁹ Ez a hagyomány fényt deríthet arra, hogy bővült Jézus hallgatóinak és szimpatizánsainak száma még Jézus életében (70 után 500). Majd nemsoká megnő 3000-re. A jeruzsálemi viszonyokra nézve ez már elég nagy szám.

²⁰ Vö. *Héberék evangéliumát*, in: Hieronymus, *De viris illustribus*, 2.

²¹ F. LANG: *Die Briefe an die Korinther*, 213.

²² Ez lehet „holtan született”, „hibásan született”, „későn született” vagy „túlhordottan született” is. CSERHÁTI Sándor „mintegy rendellenes születésű”-nek fordítja: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt első levele*, 670.

kérdőjeleznék az egyházban, hogy honnan kapta az elhivatást. Pál érzi, hogy mások kritikája személyére nézve azért is jogos, mert üldözte Isten egyházát. A görög διόκω tényleg a legdurvább üldözést is engedi feltételezni. Ahogy István kivégzéséből látjuk (ApCsel 7, ill. 9,1–3), ez néha tényleg brutális is lehetett. Az ἐκκλησία nyilván későbbi kifejezés a keresztyének öndefiniálására. Pál vétsége valóban nagy volt, úgyhogy rettegetek is tőle az ősegyházban. Pál tudja méltatlanságát, és azt be is vallja. Nem takarja, és nem szépíti a múltját, mint sok embernél szokás. Vállalja önmagát, még akkor is, ha van szégyellnivalója. De nem büszke rá, és nem akar belőle nyereszkeskedni. Tudja, hogy ez szégyenfolt az életében, és sajnálja, hogy így történt. Ezt most töredelemmel bevallja mások előtt, és beismeri önmagának is. Tudja, hogy méltatlan az apostolságra: οὐκ εἶμι ἰκανός. Csak az segíthet rajta, hogy Isten kegyelme nagy. És ő ebbe kapaszkodik, ebből él.

10. vers

Pál itt egy különös „önbecsülést” juttat kifejezésre. Isten kegyelmére hivatkozik, és mondja, hogy az által, annak köszönhetően (χάρτι δὲ θεοῦ) lett azzá, ami, azaz: Krisztusban-hívó, apostol, misszionárius, teológus. Pál nem esik abba a hibába, hogy önmagát másokkal szemben túlbecsülje, vagy följobb magasztalja, mint ami ténylegesen. Nem mutatja itt be magát sem prófétának, sem az antiókhiai gyülekezet vezetőjének. Annyi, és az, ami, és amennyi. De ehhez ragaszkodik, és ezzel, azaz önmagával teljesen azonosul. A Fil 3,8-ban elmondja, hogy vannak dolgok régebbi életéből, amiket kárnak és szemétnak ítél. De ez is fontos hitbeli látás, ill. érett döntés eredménye. Ezzel együtt az, ami: Krisztus szenvedélyes követője. Itt nem megy lejjebb önmagánál. Azaz nem alázatoskodik, vagy nem alacsonyítja le a benne levő isteni kegyelmet. Az emberek szeretnek álszerénykedni: csendesnek, alázatosnak akarnak mutatkozni. Pál nem akart másoktól elvárni vagy lopni áltiszteletet vagy áldicsőséget. Határozottan mondja: Vagyok, ami vagyok, – nem saját akaratomból, hanem Isten kegyelméből, ami legyőzte az ő nagy emberi (farizeusi gőgös vallási) énjét a damaszkuszi úton, hogy azzá legyen, amivé őt Isten akarta formálni. És most arról tesz bizonyosságot, hogy olyan. És ez ad neki szent, tiszta, alázatos, és mégis milyen erős és magabiztos öntudatot. Pál arról is bizonyosságot tesz, hogy életében Isten kegyelme nem lett hiábavaló. Az isteni χάρις olyan életformáló tényező az életében, ami őt átváltozásra vezette. Sőt, kényszerítette. És Pál engedett ennek az erőnek: más lett, farizeusból és Krisztus-üldözőből Jézus odaadó apostola. De ez nemcsak a damaszkuszi döntésben nyilvánult meg, hanem élete során minduntalan. Missziói szolgálatában is, az igehirdetésben, a levelezésben, a börtön-tűrésben stb. Isten kegyelme valóban nem lett hiábavaló (κενή). Szolgálatá nagyon buzgó volt. Az evangéliumért ténylegesen „fáradozott”. A görög κοπιάω jelenti: 1. fáradni, bajlódni, (kínlódni), 2. elfáradni, elgyötrődni, kifáradni. Az ApCsel ezt ténylegesen így mutatja be, és ezt lehet kiolvasni Pál leveleiből is. Mintha Pál nemcsak önmaga helyett dolgozott volna, hanem sokkal többet. Még az összes apostolnál is többet. Ez nem nagyképűség vagy öndicséret. Lehet, hogy Pál véleménye itt túl szubjektív. De ha az alapított gyülekezetek számát vesszük, Pál tényleg több gyülekezetet alapított, mint az apostolok együttevén. Ezt ki kell mondania, még akkor is, ha esetleg ez valakit az apostolok közül irritál, vagy nem szívesen hallja ezt. A szolgálati irigység és a hívó tehetségesek elnyomása nagyon szomorú dolog Krisztus egyházában. Mintha a Szentlelket oltanák vele. És vele az életkedvet és életet is.

11. vers

Pál azonban nem féltékeny a nagy apostolokra. Tudja, hogy végül is mindegy, hogy ki prédikál, vagy ki szolgál: én vagy ők. Pál nem sajátítja ki az evangélium hirdetésének jogát, és nem tartja magát a legkompetensebbnek minden teológiai vagy missziói kérdésben. Nem vitatja el másoktól azt a képességet, hogy ők is tudnak prédikálni, misszionálni, evangelizálni vagy gyülekezeteket alapítani. Pál megbecsüli mások munkáját is, még akkor is, ha az némileg különbözik az ő stílusától vagy nyelv(ezet)étől. Csak az a fontos, hogy egy teológiai vonalban álljanak, és egyet értsenek a közös kérügmában. Itt talán ezt konkrétan a feltámadásra érti Pál. Végül is egységes üzenetet tolmácsoltak: Jézus meghalt és feltámadott, és ennek nyomán Isten feltámasztja a halottakat is. Így (οὕτως) hirdették (κηρύσσομεν) ezt Korinthusban is. A korinthusiak pedig ezt az üzenetet annak idején elfogadták, megtértek, hitre jutottak (ἐπιστεύσατε), megkeresztelkedtek és hívó közösséggé lettek. És számára ez a legtöbb.



Prédikációvázlat

1. Az emlékezés és emlékeztetés

Az emlékeztetés fárasztó lehet, mert fel kell újítani – olykor ismételen – azt, ami valamikor élő volt, csak a feledékenység, a sok más tapasztalat vagy szándékos felejtés háttérbe szorította. Az emlékeztetéshez türelem kell, hogy indulatainkkal ne riasszuk el azt, akit Krisztushoz kell vezetni. Ugyanakkor határozottság is, hogy Krisztus útján ne járjanak bolyongva a követők. Csak az emlékeztethet másokat, aki tisztában van az evangéliummal, mert aki sokat spekulál róla, csak beködösíti azt. Vagy igaz lesz a szólás, hogy vak vezet világtalant. Aki átvette az evangéliumot, annak tovább kell adnia. Nem hallgathat az

örömhírről az, aki megvidámodott általa. Máskülönbén úgy jár vele, mint azok a mannaszedők a pusztában, akik nem bízva az ÚR gondoskodásában sok napra való mannat gyűjtöttek össze, és a manna megromlott. Az evangéliumot nem elrejtetni, hanem mondani kell. A gyertyát nem teszik a véka alá...

2. A hagyományok ereje

Csodálatos dolog megismerni a hit szilárd alapjait, amelyek ősidők óta tartják az egyházat, ugyanakkor élvezni a saját adottságaink szerinti üzenet alkotásának szabadságát. Isten az Ige hirdetőit egyrészt fegyelmezett útra vezeti, ahol tisztelni kell a régi fundamentumokat, amelyeken együtt állunk az apostolokkal, ugyanakkor számtalan lehetőséget ad nekünk arra, hogy a mai kor nyelvén és módján mondjuk el az örömhírt Krisztus helyettes szenvedéséről, haláláról és feltámadásáról. Lehetnek ugyanis nézetkülönbségek az apostolok között és személyes viták is egyes kérdésekben, de az apostoli kérés nem lehet vita tárgya, és nem lehet csökkenteni egymás (vagy mások) előtt az apostolok egyéni lelki ajándékát vagy átélését, ha az ÚR maga így cselekedett.

3. A feltámadáshit ajándék

A feltámadott látása és a feltámadás elfogadása tulajdonképpen ajándék, ill. olyan folyamat, amit a feltámadott Jézus és a feltámadás mögött álló Atya eszközöl azok életében, akiket erre elhívott és felkészíthet a Szentlélek. A gyakorlatból látható, hogy ez nem mindenkinek jut, mert nem mindenkié a hit és a lelki látás (2Thessz 3,2). Ezt nekünk is tisztelni kell, amikor másokat elmarasztalunk hitelenségük miatt, vagy amikor büszkék vagyunk önmagunkra, hogy mi bezzeg milyen „komoly” hívők vagyunk. Pedig ez nem a mi érdemünk, hanem Isten kegyelme.

4. A feltámadáshit bizonyágtevőjének ereje

Nagyon rossz, amikor Isten emberei (vagy az egyház szolgálói) túl büszkék, gőgösek, s olyan evangéliumot hirdetnek, amilyen még őket sem törte be vagy őket sem szelídítette meg. Inkább arra használják, hogy Isten dicsőségével önmagukat emeljék mások fölé és önmaguk (amúgy szárnalmas) személyiségét tolják Krisztus elé. De az is siralmas, amikor Isten emberei félszegek, bátortalanok, halkak, és gyámoltalanok, mintha bocsánatot akarnának kérni a világtól azért is, hogy egyáltalán vannak. Pedig olyan erős evangéliumot kell hirdetniük, amelyhez a világon semmi nem fogható vagy hasonlítható. Isten embereinek meg kellett tanulniuk erősnek lenni a hitben, magabiztosnak a bizonyágtételben, és szelídnek az emberi kapcsolatokban.

5. A „kicsik” és a „nagyok” a feltámadásról

Rossz, ha az emberek az egyházban dicsekednek, és büszkén tulajdonítják maguknak az amúgy semmitmondó (esetleg felnagyított) eredményeket. De még rosszabb az, ha a vezetők nem akarják elismerni a kicsik buzgó munkáját, és nemcsak nem köszönik meg, hanem kicsinyítik azt, sőt még üldözik őket buzgóságuk vagy tudásuk és közkedveltségük miatt. Ez azonban nem jogcím arra, hogy az igazán dolgozók hallgassanak, vagy leálljanak munkájukkal. Isten szolgálatában és Krisztus egyházában sok munkatárs kell, hogy nagy erővel hirdesse együtt a feltámadás örömét. Rossz, ha köztük az összefogás helyett féltékenykedés, széthúzás, acsarkodás vagy gyalázkodás történik. Ma is el kell jutni oda, hogy az egyik ültet, a másik öntöz, a harmadik kapál stb. És mindenkinek egyforma dicsérete van az Úrban.